

COMISIA EUROPEANĂ

GRUPUL DE INTERES SPECIAL
PENTRU TRADUCERE ȘI INTERPRETARE
PENTRU SERVICII PUBLICE

RAPORT FINAL

DG INTERPRETARE

Părerile exprimate în acest raport aparțin exclusiv membrilor Grupului de Interes Special pentru Traducere și Interpretare pentru Servicii Publice (SIGTIPS) și nu reflectă neapărat părerea Comisiei Europene.

GRUPUL DE INTERES SPECIAL
PENTRU TRADUCERE ȘI INTERPRETARE
PENTRU SERVICII PUBLICE

RAPORT FINAL

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE

INTRODUCERE

I. Multilingvismul și multinaționalismul în Europa

1. Limbi și naționalități
2. Nevoia de traducere și interpretare
3. Instrumente juridice

II. Probleme

1. Disponibilitatea
2. Calitatea
3. Formarea

III. Recomandări

CUVÂNT ÎNAINTE

O Uniune Europeană cu 27 de State Membre nu poate funcționa fără traducători și interpreți. Limba este esența politicii și a vieții noastre publice. Prin limbă ne exprimăm valorile și ambițiile, prin vorbirea unei alte limbi încercăm să ne înțelegem reciproc și să cooperăm.

Atunci când mai multe sute de limbi sunt vorbite pe întreg cuprinsul Europei, așa cum se întâmplă în prezent, lucrurile capătă noi proporții. Mișcările masive de populație spre și în interiorul Europei din ultimele decenii arată că diversitatea noastră lingvistică este mult mai mare decât înainte. Traducerea și interpretarea au devenit o parte esențială a vieții publice, nu numai în cadrul organizațiilor internaționale, parlamentelor și centrelor de conferință, ci și în primărie, curți de justiție, spitale și alte instituții în care oamenii au acces la servicii publice.

Aici, în domeniul civic, traducerea și interpretarea au devenit un drept fundamental al omului de care fiecare ar trebui să beneficieze. Nu ne putem încrede în justiție și într-un tratament egal dacă nu suntem siguri că, într-o investigație penală sau într-un proces, fiecare dintre părți înțelege și se implică pe deplin în proceduri. Aceeași îngrijorare este valabilă și în cazul numeroaselor domenii ale vieții publice dintr-o societate multiculturală. De aceea, UE și Statele Membre trebuie să instituie la nivel european reguli care să garanteze dreptul la traducere și interpretare, întrucât acestea reprezintă condiții esențiale pentru un tratament corect și egal.

Sunt mândră că, în mod explicit, Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene sprijină diversitatea lingvistică și interzice orice discriminare de acest ordin. Comisia Europeană oferă fonduri organizațiilor și proiectelor care promovează studiul limbilor și asigură pregătire pe întreg teritoriul european, iar noi sprijinim direct disciplinele academice și profesionale de traducere și interpretare, susținând progresul cunoașterii și crearea unor standarde ridicate. Activitatea noastră răspunde unora dintre recomandările cuprinse în acest raport important.

Doresc să mulțumesc Grupului de Interes Special pentru Traducere și Interpretare pentru Servicii Publice pentru importanta muncă depusă. Acest raport oferă o analiză clară a poziției în care ne aflăm în prezent și a ceea ce trebuie să se întâmple de acum. Recomandările sale merită atenția deplină a tuturor părților interesate. Comisia Europeană va face tot ce îi stă în putință pentru a vă sprijini eforturile – pot să vă asigur personal de acest lucru.

Androulla Vassiliou

Membru al Comisiei Europene responsabil pentru Educație, Cultură,

Multilingvism și Tineret

INTRODUCERE

Grupul de Interes Special pentru Traducere și Interpretare pentru Servicii Publice a fost fondat în anul 2010 de Consiliul European al Limbilor (CEL/ELC) cu scopul de a realiza un raport de analiză a situației traducerii și interpretării pentru servicii publice în Europa, identificând problemele ce trebuie rezolvate și înaintând recomandări părților interesate despre cum să gestioneze ceea ce este, fără îndoială, o chestiune arzătoare în Europa.

Acest raport succede și este realizat pe baza altor două rapoarte anterioare: Raportul final al Grupului la nivel înalt în materie de multilingvism¹ și Raportul final al Forumului de reflecție asupra multilingvistului și formării interpreților². Cel dintâi oferă o imagine completă a diferitelor aspecte și implicații ale multilingvistului și ale societăților multilingve, adică, realitatea ce face ca traducerea și interpretarea pentru servicii publice în Europa să fie o necesitate ce trebuie satisfăcută; cel din urmă se dedică interpretării juridice, adică, o activitate în strânsă legătură cu traducerea și interpretarea pentru servicii publice. Ambele oferă informație și inspirație.

Punctul III.6 al Comunicării Comisiei „O nouă strategie-cadru pentru multilingvism” menționează: „De asemenea, interpreții contribuie la funcționarea instituțiilor din societățile multilingve. Acestea oferă sprijin comunităților de imigranți în curți de justiție, spitale, poliție și servicii de imigrare. Pregătiți în mod adecvat, interpreții contribuie astfel la protejarea drepturilor omului și ale drepturilor democratice”.³

După cum a precizat și Comisarul Androulla Vassiliou, același lucru este valabil și pentru traducători: „în Europa multiculturală, multietnică și multilingvă de mâine, traducerea va juca un rol fundamental în asigurarea păcii și a prosperității”.⁴

Cu toate acestea, pentru ca traducătorii și interpreții să-și poată juca rolul esențial, ar trebui create condiții adecvate în acest sens.

Toate părțile interesate ar trebui să conștientizeze faptul că traducerea nu se reduce numai la manuale de instruire, licențe, aplicații software sau literatură; interpretarea nu se reduce numai la organizații supranaționale, relații internaționale sau conferințe științifice. Atunci când este nevoie de ele în cadrul serviciilor publice, traducerea și interpretarea implică oameni, iar în

¹ Grupul la nivel înalt în materie de multilingvism: Raport final, 2007.

http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/multireport_en.pdf

² Forumul de reflecție asupra multilingvistului și formării interpreților: Raport final, 2009

<http://www.eulita.eu/sites/default/files/Reflection%20Forum%20Final%20Report.pdf>

³ Comunicarea din partea Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, O nouă strategie-cadru pentru multilingvism, 2005.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FIN:EN:PDF>

⁴ ”Young talents for an ancient art”, discurs susținut de Comisarul Androulla Vassiliou la Ceremonia de acordare a Premiilor Juvenes Translatores, Bruxelles, 25 martie 2010.

[http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/](http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/131&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en)

[131&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en](http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/131&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en)

măsura în care ar putea avea un impact asupra vieții lor, ele nu sunt doar un mijloc de comunicare. În mod evident, mai important este că acestea reprezintă o chestiune de drepturi – drepturi naturale, drepturi ale omului; drepturi ce trebuie promovate, apărate și garantate.

„O Europă a cetățenilor – o Europă de și pentru oameni – poate fi construită cu succes doar dacă ne asigurăm că oamenii își exercită drepturile, cunoscând în totalitate aceste drepturi, precum și modul în care pot beneficia de ele.”⁵ Traducerea și interpretarea sunt esențiale pentru ca oamenii să își poată exercita drepturile într-o Europă demoratică. A le pune la dispoziția tuturor nu este o alegere, ci o necesitate.

Acest raport se adresează autorităților supranaționale, naționale și locale, furnizorilor de servicii publice, instituțiilor de învățământ superior, traducătorilor și interpreților, tuturor celor care își pot aduce contribuția pentru ca societățile noastre să funcționeze, având grijă, în același timp, ca oricine să se bucure pe deplin de drepturi, indiferent dacă este cetățean european sau nu.

⁵ „Making citizens’ rights a tangible reality”, discurs susținut de Comisarul Viviane Reding la Antwerp în data de 25 octombrie 2010.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/604>

I. Multilingvismul și multinaționalismul în Europa

Fenomenele multilingvismului și multinaționalismului au luat amploare în Europa. Extinderea Uniunii Europene a dus la o semnificativă mobilitate internă între țările membre, în timp ce factorii economici, politici și familiali au contribuit la crearea, în cadrul Uniunii Europene, a unui flux constant de migranți și de persoane în căutare de azil provenite din țări din afara UE și a Europei. Țările care, din punct de vedere istoric, erau țări din care se emigra au devenit țări în care se imigrează. Factorii demografici, precum îmbătrânirea populației sau rata scăzută a natalității în Europa, pe de o parte, și persistența sărăciei și instabilitatea politică din multe părți ale lumii, pe de alta, par a sugera faptul că tendința aceasta va continua. Deși tendințele de migrație la nivel internațional sunt prin definiție nestatornice, este foarte posibil ca acestea să rămână un fenomen constant în societățile europene.

1. Limbi și naționalități

Cifrele oficiale sunt foarte semnificative. În 1 ianuarie 2010, numărul persoanelor care nu au primit cetățenie în țara de rezidență și care trăiau în cele 27 de state membre ale Uniunii Europene a fost de aproximativ 32,4 milioane sau 6,4% din totalul populației, iar în Spania, la aceeași dată, procentul persoanelor care nu primiseră cetățenie era de 12,3%;⁶ în Praga, în martie 2010, străinii rezidenți reprezentau 11,8% din totalul populației;⁷ străinii rezidenți în Finlanda în 2009 reprezentau 172 de naționalități;⁸ aproximativ 750.000 de oameni din peste 200 de țări au migrat în Irlanda în perioada 2000-2007 etc.⁹ Se subînțelege că, dacă migrații ilegali ar fi luați în calcul, cifrele ar fi mult mai mari.

În ceea ce privește limbile, Europa este și mai diversă. Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare promovează și protejează aproximativ 70 de limbi, dar acestea sunt limbi „care, în mod tradițional, sunt folosite pe un anumit teritoriu al unui Stat de către cetățenii Statului” și nu includ „limbile migranților” (art. 1).¹⁰ Trebuie specificat faptul că limbile își schimbă statutul în funcție de locul în care sunt vorbite și, în scopul pentru care a fost creată Carta, în orice stat membru UE, chiar și limbile oficiale ale UE pot fi limbile migranților. De pildă, o limbă precum italiana se bucură de statutul de limbă oficială în instituțiile Uniunii Europene, în Italia, San Marino și Elveția, dar este o limbă minoritară/regională în Croația și Slovenia, și o limbă a migranților în oricare alte locuri în care trăiesc migranți italieni.

⁶ Sursa: Eurostat. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

⁷ Sursa: The Prague Post, 21 Aprilie 2010. <http://www.praguepost.com/news/4214-foreign-resident-numbers-stable.html>

⁸ Sursa: Tilastokeskus. http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2009/01/vaerak_2009_01_2010-09-30_kat_001_en.html

⁹ Sursa: Comitetul Național Consultativ asupra Rasismului și Interculturalismului, Documentul de Sensibilizare a Opiniei Publice nr. 5, Interpretare, Traducere și Organisme Publice în Irlanda : Nevoia de Politici și Pregătire, 2007. <http://www.nccri.ie/advocacy.html>

¹⁰ Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare, <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/148.htm>

Dacă limbile migraților sunt luate în considerare, iese la suprafață imensa bogăție și diversitate a peisajului limbilor europene. De exemplu, un studiu care a acoperit 22 de țări, efectuat în anul 2006 prin programul VALEUR, a identificat nu mai puțin de 438 de limbi, dintre care 288 erau folosite în Regatul Unit.¹¹ Cu toate acestea, situația este într-o schimbare continuă. Ca rezultat al mobilității crescute în Europa și a migrației constante, numărul limbilor vorbite de migrați este într-o continuă creștere, probabil la fel ca numărul limbilor vorbite în Europa. În februarie 2011, de pildă, ofițerii Poliției Metropolitane au specificat un număr de 340 numai pentru Londra.¹²

***Câteva sute de limbi sunt vorbite în Europa
de sute de grupuri lingvistice și de comunități lingvistice.***

¹¹ VALEUR – Valuing All Languages in Europe (al 2-lea program pe termen mediu, 2004-2007) a fost un program desfășurat sub auspiciile Centrului European de Limbi Moderne, un organism al Consiliului Europei cu sediul în Graz, www.ecml.at/mtp2/valeur

¹² Clement A. și Brooker M. (2011): “Remote interpreting in the London Metropolitan Police”.
http://www.videoconferenceinterpreting.net/files/AVIDICUS_symposium_abstracts.pdf

2. Nevoia de traducere și interpretare

Atunci când nu cunosc îndeajuns de bine limba(ile) locală(e), așa cum se întâmplă adesea la început, oamenii care sunt mobili la nivel intern, migranții și solicitanții de azil au nevoie de asistență lingvistică pentru a putea interacționa cu serviciile publice: servicii de imigrare, poliție, autorități locale, instituții de învățământ, personal medical, ofițeri de asigurări sociale etc. Prin urmare, până în momentul în care dobândesc o cunoaștere suficientă a limbii(lor) locale, nevoile lor de comunicare pot fi satisfăcute doar prin traducere și interpretare. Acest lucru se aplică în special în cazul persoanelor care solicită azil, pentru că aceștia au nevoie de traducere și interpretare încă de la sosire în vederea verificării statutului legal și a dreptului la azil.

Pe de altă parte, traducerea și interpretarea sunt adesea necesare chiar și numai pentru a permite furnizorilor de servicii publice să-și pună la dispoziție serviciile în beneficiul utilizatorilor care cunosc foarte puțin sau chiar deloc limba(ile) locală(e).

De asemenea, trebuie menționat și faptul că persoanele rezidente care nu au primit încă cetățenie nu sunt singurii potențiali beneficiari ai traducerii și interpretării în cadrul serviciilor publice. Oricine călătorește în afara țării se poate afla într-o situație în care are nevoie de asistență lingvistică pentru a putea comunica cu furnizorii de servicii publice.

***Ca rezultat al mobilității crescute,
traducerea și interpretarea au devenit o necesitate
ce nu poate fi ignorată.***

3. Instrumente juridice

Cele mai multe instrumente și documente internaționale și europene, de la *Declarația universală a drepturilor omului*¹³ adoptată de Națiunile Unite și până la *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*¹⁴, interzic în mod explicit discriminarea lingvistică și recunosc, pentru persoanele care nu cunosc limba(ile) locală(e) sau care nu pot comunica folosindu-se de propria lor limbă sau de o altă limbă cunoscută, drepturi care pot fi asigurate doar prin traducere și interpretare. Exemple în acest sens sunt dreptul la azil, sau într-un caz medical, dreptul la consimțământul informat.

Cu toate acestea, în timp ce limbile regionale și minoritare și vorbitorii lor se bucură de protecție în conformitate cu prevederile existente în instrumente precum Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare, limbile migranților sunt rareori luate în considerare în documente internaționale. O excepție în acest sens este *Declarația universală a drepturilor lingvistice*¹⁵ adoptată de UNESCO, care în Articolul 3.2 declară că „drepturile colective ale grupurilor lingvistice pot include [...] dreptul de a primi atenție din partea organismelor guvernamentale și în cadrul relațiilor socio-economice în propria limbă”.¹⁶

Mai mult decât atât, spre deosebire de ceea ce se întâmplă în sfera juridică, acolo unde drepturile lingvistice au fost consfințite prin instrumente internaționale încă din anul 1950 (*Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale*¹⁷), și mai recent în *Directiva privind dreptul la interpretare și traducere în procedurile penale*¹⁸, se pare că nu există niciun instrument juridic internațional care să garanteze dreptul la traducere și interpretare atunci când se apelează la servicii publice.

La nivel național, situația diferă de la o țară la alta. În orice caz, în timp ce legile sau recomandările ce privesc traducerea și interpretarea pentru servicii publice, într-un cadru sau altul, nu sunt neobișnuite, dreptul la traducere și interpretare în cadrul tuturor serviciilor publice nu este, de obicei, consfințit prin legislația națională.

***Înmulțirea limbilor, a comunităților și a grupurilor lingvistice
invită la recunoașterea imediată,
prin instrumente juridice internaționale și în legislația națională,
a dreptului la traducere și interpretare în cadrul serviciilor publice.***

¹³ Declarația universală a drepturilor omului, <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>

¹⁴ Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

¹⁵ Declarația universală a drepturilor lingvistice, <http://www.unesco.org/most/lnngo11.htm>

¹⁶ Trebuie observat faptul că Declarația face distincția între comunități lingvistice și grupuri lingvistice. Primul termen se referă la „orice societate umană stabilită din punct de vedere istoric într-un anumit spațiu teritorial” (Art. 1.1), în timp ce exemple pentru ultimul termen sunt „imigranți, refugiați, persoane deportate și membri ai diasporei” (Art. 1.5).

¹⁷ Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, <http://conventions.coe.int/treaty/en/treaties/html/005.htm>

¹⁸ Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în procedurile penale.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:280:0001:0001:EN:PDF>

II. Probleme

Principalele probleme ce trebuie luate în considerare în contextul traducerii și interpretării pentru servicii publice sunt legate de disponibilitatea și de calitatea serviciilor de traducere și interpretare și de formarea traducătorilor și interpreților.

1. Disponibilitatea

Traducerea și interpretarea pentru servicii publice pe bază de voluntariat sau ad-hoc au existat dintotdeauna. Cu toate acestea, nu au existat cursuri de formare, iar traducerea și interpretarea pentru migranți au fost considerate drept o muncă de jos făcută de persoane necalificate. Doar în anii 1960, și doar în anumite părți ale Europei, traducerea și interpretarea pentru migranți au fost recunoscute drept serviciu care trebuia să fie asigurat de profesioniști.

Actualmente, traducerea și interpretarea pentru migranți și alte persoane care necesită ajutor lingvistic sunt asigurate de manieră inegală pe teritoriul Europei, în timp ce autoritățile și furnizorii de servicii publice răspund diferit la necesitățile lingvistice. În unele țări – de exemplu, țările nordice – traducerea și interpretarea au fost drepturi prevăzute de lege timp de decenii; în alte țări, acestea nu sunt obligatorii, însă sunt deseori puternic încurajate de autoritățile centrale; pe când, în alte țări, serviciile sau resursele sunt furnizate de autoritățile naționale sau locale. Când aceste resurse nu sunt oferite, se poate recurge la traducători sau interpreți voluntari, deseori puși la dispoziție de organizații caritabile, ONG-uri etc. În unele țări furnizarea traducerii și a interpretării este centralizată, în altele este descentralizată sau într-o oarecare măsură asigurată de agenții private.

Cu toate acestea, indiferent de modul în care sunt organizate, traducerea și interpretarea pentru servicii publice sunt mult prea adesea indisponibile sau inadecvate.

Neputința de a soluționa în mod adecvat problemele de limbă este un motiv de îngrijorare pentru toate organismele ce procesează cereri și plângeri din partea publicului. Când cineva are nevoie de serviciile unui interpret sau traducător, se obișnuiește ca familia sau prietenii să interpreteze, contractarea unor interpreți profesioniști nefiind încă un obicei standard al furnizorilor de servicii. Acest lucru se poate întâmpla în diverse contexte și include multe domenii ale furnizării de servicii guvernamentale.¹⁹

Această stare de lucruri nu se referă exclusiv la vreo țară anume. Rapoartele emise de Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței, ce acoperă diferite țări europene, confirmă că disponibilitatea serviciilor este, în diverse proporții, o problemă frecventă în Europa, mai ales pentru limbile care nu au o răspândire atât de largă.²⁰ Exemple pozitive există, însă, în cele

¹⁹ Comitetul Național Consultativ asupra Rasismului și Interculturalismului [Irlanda]: Depunere la Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței. 2006. <http://www.nccri.ie/submissions/06JuneRacismEC.pdf>

²⁰ Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței, Monitorizare de Țară.

mai multe dintre țările europene, persoanele care apelează la un furnizor de servicii nu pot niciodată avea certitudinea că vor primi ajutor lingvistic de calitate profesională sau că vor găsi materialele relevante traduse în propria lor limbă.

Pot fi oferite mai multe motive pentru a explica o asemenea situație: lipsa legislației adecvate, lipsa motivației politice, faptul că unii furnizori de servicii nu conștientizează necesitățile, lipsa de resurse, lipsa traducătorilor și a interpreților calificați pentru combinațiile de limbi cerute. Când traducerea și interpretarea sunt furnizate de persoane necalificate sau de membri ai familiei, chiar și copii, sau prin intermediul altor limbi, comunicarea poate fi grav afectată sau chiar imposibilă. Efectele au un potențial devastator pentru sănătatea și libertatea personală, și chiar pentru viața persoanelor vizate.

***Serviciile indisponibile sau inadecvate de traducere și interpretare
pot avea consecințe foarte grave.***

În soluționarea problemei disponibilității, un rol important îl au deja noile tehnologii. Interpretarea tip videoconferință și interpretarea la distanță sunt folosite din ce în ce mai mult în context juridic și în cadrul serviciilor publice²¹. Acestea reduc costurile de transport, permițând o folosire mai eficientă a resurselor, iar în context juridic cresc siguranța și grăbesc procedurile. De asemenea, previn criza de interpreți calificați la nivel local.

Același lucru este valabil pentru interpretarea telefonică ce se poate întâlni, de asemenea, din ce în ce mai des în serviciile publice, inclusiv în domeniul asistenței medicale, unde oferă avantaje, precum: o mai mare intimitate a pacientului și, din nou, o recrutare mai ușoară a profesioniștilor în locul amatorilor, rudelor etc.²²

***Tehnologia poate contribui
la creșterea disponibilității serviciilor de traducere și interpretare.***

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/countrybycountry_en.asp

²¹ Cele două forme de interpretare pot fi definite în felul următor: „interpretarea tip videoconferință (IVC) este forma de interpretare folosită când procedurile au loc în două locații diferite (de exemplu, tribunal și închisoare) care sunt conectate printr-o legătură video, interpretul fiind situat la unul dintre capetele acestei legături. Interpretarea la distanță (ID) este forma de interpretare utilizată când procedurile au loc într-o singură locație (de exemplu, o sală de tribunal), interpretul lucrând prin intermediul conexiunii video dintr-o altă locație (de exemplu, alt tribunal)”. Braun S. and Taylor J. (2011): „Rezultatele AVIDICUS partea I: Perspectivele serviciilor juridice și a interpreților juridici asupra interpretării tip videoconferință sau la distanță – rezultatele a două sondaje europene”. http://www.videoconference-interpreting.net/files/AVIDICUS_symposium_abstracts.pdf

²² Un exemplu reușit de serviciu de interpretare telefonic este Babel, care operează în cadrul Comunității flamande din Belgia. Acesta oferă servicii de interpretare pentru mai bine de patruzeci de limbi în domeniul sănătății, integrării, educației, asistenței sociale, angajării etc. În anul 2009 a făcut față la peste 18.000 de apeluri telefonice. <http://www.vlaamsetolkentelefoon.be/downloads/category/3.html>

2. Calitatea

Calitatea în traducerea și interpretarea pentru servicii publice poate fi percepută și urmărită în mod diferit de către părțile implicate – furnizorul de servicii, clientul, guvernul sau autoritățile locale și traducătorul sau interpretul. Cu toate acestea, deși principalul criteriu este satisfacerea nevoilor de comunicare care duc la respectarea deplină a drepturilor, este limpede că, adesea, acest criteriu nu este îndeplinit. Prin urmare, calitatea este o problemă de care trebuie să ne ocupăm de urgență și cu seriozitate.

Mai mulți factori influențează calitatea și, prin urmare, trebuie cântăriți cu atenție. Un asemenea factor este profesionalizarea. Proasta calitate este cauzată deseori de faptul că traducerea și interpretarea pentru servicii publice sunt efectuate de către traducători și interpreți neprofesioniști. Mai mult decât atât, deseori profesia de traducător și interpret pentru servicii publice nu este recunoscută ca atare. Profesionalizarea, începând cu o identificare clară a rolurilor și funcțiilor lor de către practicanți și conducând la crearea asociațiilor profesionale, ar îmbunătăți fără nicio îndoială situația actuală. Trebuie remarcat, însă, că din cauza fluctuației cererii, mai ales în cazul limbilor care nu au o răspândire atât de largă, traducerea și interpretarea s-ar putea dovedi insuficient de rentabile, așadar, neviabile ca ocupații profesionale cu normă întreagă. O creștere a tarifelor pentru traducere și interpretare pentru servicii publice la niveluri comparabile cu cele practicate în alte domenii ar ajuta la rezolvarea problemei, contribuind în același timp la a face profesia mai atractivă și mai respectată.

Profesionalizarea și remunerarea adecvată vor îmbunătăți fără îndoială calitatea serviciilor de traducere și interpretare.

Educația, formarea și calificările sunt condiții prealabile ale calității. Totuși, formarea și calificările adecvate nu sunt întotdeauna disponibile, iar la nevoie, traducerea și interpretarea sunt adesea oferite de persoane care nu au pregătirea sau calificarea necesară. În plus, furnizorii de servicii publice ar putea prefera angajarea unor traducători și interpreți necalificați pentru a cheltui mai puțin. Această problemă poate fi rezolvată promovând sisteme naționale de acreditare a traducătorilor și interpreților, cum se găsesc de exemplu în Suedia sau Danemarca, și/sau prin crearea registrelor naționale, cum s-a procedat în cazul interpreților din Regatul Unit, cu linii directe pentru furnizorii de servicii publice recomandând folosirea traducătorilor și interpreților acreditați și/sau înregistrați ca o modalitate de a îmbunătăți calitatea traducerii/interpretării și, drept urmare, calitatea serviciului în sine.

În cazul în care agențiile sunt implicate, și ele ar putea tinde să profite de traducători și interpreți necalificați sau cu calificări reduse pentru a rezista pe piață mai degrabă prin tariful mic decât prin calitatea serviciilor. O posibilă soluție pentru această problemă ar fi un sistem de recunoaștere/autorizare oficială a agențiilor care ar urma să fie acordată în exclusivitate celor care angajează traducători și interpreți calificați, cu o pregătire adecvată.

Trebuie introduse standarde pentru traducători și interpreți și pentru agenții ce lucrează cu furnizori de servicii publice.

Calitatea mai poate fi îmbunătățită sensibilizându-i pe furnizorii de servicii cu privire la natura și funcția traducerii și a interpretării pentru servicii publice. Cooperarea dintre furnizorii de servicii și traducători/interpreți ar trebui să fie urmărită în mod activ: o înțelegere reciprocă a rolurilor, obiectivelor, așteptărilor și limitărilor fiecăruia este o condiție prealabilă pentru un serviciu de calitate. O informare despre cum să utilizeze mai bine expertiza traducătorilor și interpreților ar putea deveni parte integrantă a formării asistenților sociali, ofițerilor de poliție, personalului medical etc. Sesiuni comune de pregătire a traducătorilor, interpreților și furnizorilor de servicii publice ar putea fi, de asemenea, imaginate ca parte a formării obișnuite.

O mai bună cooperare și înțelegerea reciprocă dintre traducători/interpreți și furnizorii de servicii vor îmbunătăți calitatea.

În multe țări există o diferențiere vagă între rolul traducătorilor și interpreților și cel jucat de personaje precum lucrătorii bilingvi, militanții, mediatorii culturali etc. Problema poate fi întâmpinată dezvoltând codul de etică și practica profesională adecvate care vor acoperi și problemele imparțialității și confidențialității. Codurile folosite în alte țări sau în alte domenii pot servi drept exemple.

Condițiile de lucru ar trebui, de asemenea, îmbunătățite, mai ales pentru interpreți. Spre deosebire de interpreții de conferință, interpreții pentru servicii publice lucrează, de regulă, singuri. Pot lucra ore în șir fără ca vreun coleg să-i ajute sau să facă cu rândul pentru a interpreta. Impactul negativ asupra calității este evident.

Trebuie acordată atenție deosebită condițiilor de lucru când interpretarea este furnizată prin intermediul conexiunilor video ori prin telefon sau videofon, mai ales pentru aspecte și caracteristici care pot afecta dinamica comunicării (calitatea sunetului și imaginii, vizibilitatea participanților etc.).

Tehnologia va avea cu siguranță un rol din ce în ce mai semnificativ și trebuie privită drept o resursă. Cheia unei utilizări orientate spre calitate a noilor tehnologii va fi pregătirea interpreților și furnizorilor de servicii și conștientizarea deplină a modurilor în care se poate profita cel mai bine de echipamentele disponibile în diferite situații de comunicare, precum și dezvoltarea standardelor.

Condițiile de lucru mai bune și conștientizarea deplină a nevoilor de comunicare ce trebuie satisfăcute în orice situație dată

vor contribui la îmbunătățirea serviciilor de interpretare.

În ceea ce privește traducerea pentru servicii publice, mai ales în cazul limbilor și combinațiilor de limbi cu o răspândire mai restrânsă, utilizarea noilor tehnologii nu pare a juca un rol semnificativ. Resurse precum memoriile de traducere sau bazele de date multilingve, de exemplu, sunt rareori disponibile. Acest lucru se reflectă în mod negativ asupra calității.

Calitatea se va îmbunătăți dacă instrumentele adecvate de traducere vor fi dezvoltate și puse la dispoziția traducătorilor.

3. Formarea

Deși formarea are o importanță decisivă, aceasta rămâne o zonă problematică în traducerea și interpretarea pentru servicii publice. Acesta ar putea fi unul dintre motivele pentru care, cu excepția câtorva țări, profesionalizarea este încă un obiectiv ce trebuie atins.

O mare parte din țările spre care se migrează nu conștientizează încă pe deplin nevoile și realitățile generate de aflurile masive de persoane provenite din alte culturi și vorbitoare de alte limbi și se află încă în procesul de găsire a soluțiilor în fața noilor provocări. Traducerea și interpretarea pentru servicii publice nu par să atragă multă atenție în societate per ansamblu, în instituțiile guvernamentale sau academice, iar acest lucru este deseori reflectat în procesul de formare.

Drept consecință a disponibilității limitate a programelor de formare, pe de o parte, și a lipsei de informare și conștientizare a furnizorilor de servicii publice, pe de altă parte, combinate cu ideea populară că pentru a fi traducător sau interpret sunt suficiente și niveluri mai scăzute de cunoaștere a limbii, traducerea și interpretarea sunt adesea furnizate de persoane care nu au dobândit aptitudinile necesare.

Comunicarea multilingvă și interculturală necesită traducători și interpreți formați și calificați corespunzător.

Cu toate acestea, s-au făcut pași semnificativi, iar oportunitățile de formare, precum și cele de cercetare au crescut în mod constant pe parcursul ultimilor câțiva ani. În ceea ce privește disponibilitatea și calitatea, necesitățile formării sunt departe de a fi îndeplinite.

Spectrul programelor de formare oferite în diverse țări europene pornește de la inexistent și merge până la complet instituționalizat, cel din urmă constituind, firește, excepția. Cursurile și programele nu sunt oferite doar de universități, ci și de organizații sau instituții de formare continuă din afara sistemului universitar. Cu toate acestea, conceptele de pregătire sunt destul de variate și sunt folosite abordări diferite.

În privința universităților, din cauza lipsei de conștientizare cu privire la competențele necesare în cadrul serviciilor publice și/sau din cauza lipsei de resurse, deseori nu există programe complete la nivel universitar sau postuniversitar care să aibă ca finalitate diplome de licență sau de masterat acceptate oficial și la nivel internațional.

Când sunt oferite, fie în cadrul universităților, fie în afara acestora, programele de formare întâmpină o serie de dificultăți, precum lipsa materialelor didactice adecvate sau nivelurile diferite de limbă și mediile academice de proveniență ale studenților care variază și ele. Traducătorii și interpreții implicați în formare posedă adesea o pregătire universitară sau experiență precară în cercetare. Pe de altă parte, alți profesori pot avea un solid profil academic și de cercetare, dar nu posedă experiența directă a traducerii și interpretării pentru

servicii publice. Disponibilitatea formatorilor pentru anumite limbi sau combinații de limbi este, de asemenea, o problemă.

În ceea ce privește cercetarea, chiar și în ceea ce e, prin definiție, un domeniu multilingv, limba poate constitui o problemă. Lucrările de cercetare în engleză nu sunt neapărat accesibile practicanților a căror competență este adesea limitată la propria limbă și la limba țării gazdă, iar textele din majoritatea celorlalte limbi sunt de puțin folos în afara granițelor naționale.

Dezvoltarea de programe de formare bazate pe planuri de învățământ atent elaborate constituie o necesitate în vederea abordării nevoilor de traducere și interpretare în contextul serviciilor publice. Înainte de elaborarea atentă a unui plan de învățământ, trebuie luate în considerare numeroase aspecte; de exemplu: durata, procedura de admitere, competențele, modul de evaluare etc.

***Traducerea și interpretarea pentru servicii publice
necesită programe de formare elaborate în mod adecvat.***

Durata poate varia în funcție de factori precum constrângeri instituționale sau juridice (în special pentru programele universitare), disponibilitatea fondurilor, respectiv profilul studenților. Trebuie evaluată eficiența cursurilor intensive ad-hoc.

Procedurile instituite în vederea identificării candidaților apti pentru a fi admiși ar putea prevedea cerințe de admitere precum: studii anterioare (de exemplu, diploma de licență sau o diplomă echivalentă), gradul de stăpânire a limbii străine (va fi determinat conform CECRL²³) și trecerea unei probe de aptitudini sau a unui examen de admitere. Nevoile serviciilor publice în ceea ce privește limbile și combinațiile de limbi sugerează că criteriile de admitere trebuie să fie îndeajuns de flexibile pentru a permite admiterea acelor candidați care posedă cunoștințe dobândite informal și care ar fi potriviți pentru acest profil, dar care nu îndeplinesc standardele educației formale (de exemplu, persoane care provin din familii de imigranți din țări în care sistemul educațional este complet diferit sau ale căror diplome nu sunt recunoscute) sau care ar fi nevoiți să depună eforturi suplimentare (de exemplu, pentru îmbunătățirea competențelor lingvistice).

În ceea ce privește competențele necesare, se poate face trimitere la competențele aferente Masteratului European în Traduceri²⁴ și/sau la cele enumerate în Raportul final al Forumului de reflecție al Comisiei asupra multilingvismului și formării interpreților, sau pentru formarea de interpreți în domeniul medical, în documentele elaborate în cadrul programului MedInt²⁵. Ele trebuie să cuprindă cel puțin următoarele: competențe lingvistice, interculturale, abilități

²³ Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi.

http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf

²⁴ Grupul de experți EMT: Competențe pentru traducători profesioniști, experți în comunicare multilingvă și multimedia.

eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/emt_competences_translators_en.pdf

²⁵ Raport de sinteză: Pachetul de lucru nr. 6. http://www.uni-graz.at/en/wp6_curriculum_final.pdf

de comunicare interpersonală, competențe în traducere și interpretare, în tehnologie, competențe legate de extragerea și analiza informațiilor, etică profesională.

Formarea se poate realiza fie într-o singură limbă, fie în mai multe limbi. Alegerea va depinde în mare măsură de disponibilitatea formatorilor, de numărul de studenți și de competențele lor lingvistice, dar și de existența unui plan de învățământ comun formării în mai multe limbi. Trebuie precizat, în această privință, că într-o oarecare măsură limbile vor reprezenta mereu o problemă, întrucât majoritatea celor folosite în traducerea și interpretarea pentru servicii publice sunt rare și lipsesc din gama de limbi oferite în general de universitățile europene. Problema poate fi abordată prin recurgerea la noile tehnologii care fac posibilă crearea unui mediu virtual de învățare. Facilitățile pentru predarea și învățarea la distanță vor face posibilă formarea, indiferent de locație sau de distanța dintre formatori și studenți.

Indisponibilitatea locală a formatorilor poate fi soluționată prin recurgerea la predarea și învățarea la distanță.

În cele din urmă, sunt importante inițiativele pentru pregătirea formatorilor. Până în prezent nu s-a acordat o atenție semnificativă pregătirii formatorilor de traducători și de interpreți nici în domeniul cercetării, și nici în practică, iar astfel de programe sunt oferite doar de un număr mic de universități.

Pentru a îmbunătăți calitatea formării profesionale, pregătirea formatorilor trebuie să devină o practică obișnuită. Prin urmare, trebuie elaborate și utilizate planuri standardizate de învățământ în cadrul cărora metodele de predare să ia în considerare cele mai recente rezultate ale cercetărilor din domeniu. Și în acest caz, noile tehnologii care permit predarea și învățarea la distanță pot fi utilizate în scopul facilitării accesului.

Pregătirea formatorilor este o condiție prealabilă pentru formarea cu succes a traducătorilor și interpreților.

III. Recomandări

Indiferent dacă este stipulat în mod explicit sau nu în instrumentele juridice, accesul la traducere și interpretare în contextul serviciilor publice constituie un drept firesc al omului, care trebuie garantat. Neexercitarea acestui drept poate pune în pericol viața și bunăstarea a milioane de oameni și în același timp, poate perpetua un peisaj social în care nu toată lumea este egală.

Uniunea Europeană, autoritățile naționale și locale, furnizorii de servicii publice, instituțiile de învățământ superior, traducătorii și interpreții sunt invitați să se implice și să adopte inițiative în vederea schimbării situației actuale.

În special, Grupul de Interes Special pentru Traducere și Interpretare pentru Servicii Publice înaintează următoarele recomandări.

Către Uniunea Europeană

- organizarea unei conferințe cu scopul de a conștientiza importanța și urgența abordării problemelor legate de traducere și interpretare în contextul serviciilor publice
- promovarea activă a recunoașterii oficiale a dreptului la traducere și la interpretare în cadrul serviciilor publice
- crearea de proiecte care vizează dezvoltarea unui trunchi comun în planul de învățământ pentru traducători și interpreți pentru servicii publice, respectiv pentru pregătirea formatorilor
- acordarea siglei UE programelor care întrunesc standardele de calitate stabilite
- încurajarea unei abordări armonizate a UE privind certificarea și acreditarea
- finanțarea de proiecte pentru traducerea celor mai semnificative publicații despre aspectele teoretice și practice ale traducerii și interpretării pentru servicii publice
- promovarea și finanțarea de cercetări având ca obiect traducerea și interpretarea pentru servicii publice

Către autoritățile naționale și locale

- promovarea unei legislații care garantează dreptul la traducere și interpretare în cadrul serviciilor publice
- elaborarea de mecanisme pentru acreditarea agențiilor

- crearea de sisteme de acreditare și registre ale traducătorilor și interpreților calificați
- recunoașterea acestei profesii
- introducerea unor forme de control al calității și de asigurare a calității

Către furnizorii de servicii publice

- disponibilitatea serviciilor de traducere și interpretare în toate contextele
- după caz, folosirea de noi tehnologii în vederea asigurării disponibilității serviciilor de traducere și interpretare
- angajarea numai a traducătorilor și interpreților formați corespunzător și calificați
- instruirea personalului pentru a putea lucra împreună cu traducătorii și interpreții
- îmbunătățirea condițiilor de muncă, inclusiv a remunerării traducătorilor și interpreților

Către instituțiile de învățământ superior

- oferirea de programe de formare bazate pe planuri de învățământ elaborate corespunzător
- procedura de admitere să fie accesibilă și pentru candidații care nu au titluri oficiale de calificare
- realizarea și promovarea de cercetări care vizează elaborarea de instrumente de traducere, în special pentru limbile folosite mai rar, respectiv cercetări privind interpretarea la distanță și tip videoconferință
- după caz, introducerea de facilități pentru predarea și învățarea la distanță
- oferirea de programe pentru pregătirea formatorilor

Către traducători și interpreți

- urmărirea activă a profesionalizării
- dezvoltarea codului de etică și a practicii profesionale
- luarea de măsuri în vederea definirii standardelor de utilizare a noilor tehnologii

Mulțumiri

Membrii Grupului de Interes Special pentru Traducere și Interpretare pentru Servicii Publice doresc să își exprime mulțumirea față de Comisarul Androulla Vassiliou pentru interesul manifestat pentru activitatea grupului.

Le mulțumim din suflet Direcțiilor Generale de Interpretare și de Traducere, în special Pinucciei Contino și lui Wolter Witteveen pentru sprijinul constant acordat acestei inițiative, respectiv Edytei Ziomek și lui Luigi Fiorino pentru participarea lor ca observatori în cadrul ședințelor Grupului.

Membrii Grupului de Interes Special pentru Traducere și Interpretare pentru Servicii Publice

Fotini Apostolou, Conferențiar doctor, Traducere și Interpretare, Departamentul de Traducere și Studii Interculturale, School of English, Universitatea Aristotel din Salonic, Grecia.

Anastasia Atabekova, Profesor universitar, Lingvistică Comparată și Traducere, Șef de catedră, Departamentul de Limbi Străine, Program de licență în traducere juridică, Facultatea de Drept, Universitatea Rusă a Prieteniei între Popoare, Federația Rusă.

Izabella Badiu, Conferențiar doctor, Traducere și Interpretare (Franceză), Șef de catedră, Departamentul de Limbi Moderne Aplicate, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, România.

Maria da Conceição Bravo, Conferențiar doctor, Universitatea din Algarve, Faro, Portugalia.

Danielle D'Hayer, Profesor asociat, London Metropolitan University; Tutore, Masteratul de Interpretare; Tutore, Masteratul de Interpretare pentru Servicii Publice (Medical și Juridic); Tutore cursuri intensive de interpretare.

Fernando Ferreira Alves, Lector universitar, Universitatea din Minho, Portugalia. În prezent predă Traduceri specializate, Localizare și Proiect Management la nivel universitar și postuniversitar.

Erik Hertog, Profesor universitar, Studii Culturale și Studii de interpretare, Lessius University College, Antwerp, Belgia; coordonator și participant în Proiectele de traducere și interpretare juridică în proceduri penale în cadrul Direcției Generale pentru Justiție a Comisiei Europene.

Mira Kadric, Profesor, Interpretare și Didactica traducerii, Centrul de Traductologie, Universitatea din Viena, Austria.

Sylvia Kalina, Profesor universitar, Comunicare Multilingvă cu accent special pe Studii de Interpretare, Universitatea de Științe Aplicate din Köln, Germania.

Helge Niska, Traducător freelance, formator și evaluator de interpreți pentru servicii publice și de conferință, fost lector al Institutului de Interpretare și Traducere, Universitatea din Stockholm, Suedia.

Isabelle Perez, Profesor asociat, Limbi străine și Studii interculturale, School of Management and Languages, Universitatea Heriot-Watt din Edinburgh, Scoția, Regatul Unit.

Sonja Pöllabauer, Lector universitar, Departamentul de Traducere, Universitatea din Graz, Austria.

Mia Ratinckx, Lector universitar, Facultatea de Științe Lingvistice Aplicate și Literatură, Hogeschool-Universiteit din Bruxelles, Belgia.

Antony Scott, formator și evaluator de interpreți pentru servicii publice și de conferință, formator de formatori în cadrul programului Comunității Flamande. Fost interpret al Direcției Generale pentru Interpretare și Șef al Unității pentru Multilingvism.

Erik Uytterhoeven, Consilier academic, evaluator pentru interpreți pentru servicii publice pentru Comunitatea Flamandă, Facultatea de Științe Lingvistice Aplicate și Literatură, Hogeschool-Universiteit din Bruxelles, Belgia.

Carmen Valero Garcés, Profesor universitar, Traducere și Interpretare; director al Masteratelor de Comunicare Interculturală și Interpretare și Traducere pentru Servicii Publice, Universitatea din Alcalá, Spania.

Maurizio Viezzi, Profesor universitar, Traducere și Interpretare (engleză), Școala Avansată de Limbi Moderne pentru Traducători și Interpreți, Universitatea din Trieste, Italia; Președinte al SIGTIPS.

COMISIA EUROPEANĂ